

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 2) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

กลุ่มตัวอย่างได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มตามขั้นตอนการวิจัยคือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เพื่อสอบถามความคิดเห็น วิธีการสอน สารการบูรณาการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการจัดการเรียนการสอน ได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณ โดยใช้สูตรของ Yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 156 คน

1.2 ผู้เชี่ยวชาญให้การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญา ศาสนา ด้านการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้ และมีวุฒิปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการ

1.3 ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการพิจารณาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต โดยการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญา ศาสนา ด้านการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านปรัชญา ศาสนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีวุฒิปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งคณะผู้วิจัยจะทำการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 2 ตอนเรียน จาก 25 ตอนเรียน โดยตอนเรียน S1 จำนวนนักศึกษา 42 คน เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง และได้ตอนเรียน D1 จำนวนนักศึกษา 51 คน เพื่อเป็นกลุ่มควบคุม

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ส่วนตัวแปรตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาประกอบด้วย 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม และ 2) เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามใช้ในการสำรวจความคิดเห็น การบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ จัดการเรียนการสอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของอาจารย์ผู้สอน เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับคือ ระดับ ความคิดเห็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด 2) แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอน ใน ประเด็นหลักการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน การจัดการเรียนการสอน แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่ ผู้เรียน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 4) แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมี ลักษณะเป็นแบบสอบถาม 5 ตัวเลือก เกี่ยวกับการพัฒนาการด้านการใช้เหตุผลทางจริยธรรม 5 ชั้น และ 5) แบบสอบถามเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรม โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 6 ตัวเลือก

สรุปผลการวิจัย

1. การบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของอาจารย์ผู้สอน

ความคิดเห็นการบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป โดยภาพรวมมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้าน ทุกด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถ เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ หลักความมีภูมิคุ้มกัน หลักความมีเหตุผล หลักความรอบรู้ และ หลักความพอประมาณ

หลักความมีภูมิคุ้มกัน เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มีการส่งเสริมให้นักศึกษาชั้นเรียนโดยเข้าเรียนเป็นประจำ และตั้งใจเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเป็นแรงจูงใจ กำหนดแนวปฏิบัติข้อตกลง กฎ ระเบียบ ร่วมกันของนักศึกษาในห้องเรียนเพื่อจัดการในการสอน ให้ได้ประสิทธิผล และมีจิตสำนึก ในการ ปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตาม หลักการจัดการเรียนการสอน แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ บูรณาการเนื้อหา สารทั้งในกลุ่มอาจารย์ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปและหมวดวิชาอื่นตามความเหมาะสม กลุ่ม เพื่อนคุณธรรมมีส่วนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา ทำให้นักศึกษา มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้และมี พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีระเบียบปฏิบัติที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาอย่างชัดเจน จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย เช่น มารยาท การแต่งกาย การใช้ภาษาไทย ที่นักศึกษาจะนำมาเป็นแบบอย่างได้ มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติการ ภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประชุม ปฏิบัติการระดมความคิดเห็นในการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์หมวดการศึกษาทั่วไป และการ สร้างทีมงานที่เข้มแข็งที่ทำให้กระบวนการเรียนประสบความสำเร็จและมีคุณภาพ จัดสภาพแวดล้อม ในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษา และมีการวางแผนการฝึกอบรม และพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

หลักความมีเหตุผล เมื่อพิจารณารายชื่อ ข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ อาจารย์และนักศึกษาควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แนะนำให้นักศึกษาค้นคว้าจัดทำโครงการเกี่ยวกับพระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เชื่อมโยงกับหลักธรรมความมีเหตุผล และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักศึกษาให้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกันและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มีการปฏิบัติการจัดทำโครงการ และระบุขั้นตอน หรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาอย่างเหมาะสม นักศึกษาสามารถนำกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน มีการรวบรวมแสวงหาข้อมูลสารสนเทศไว้มาเพื่อประกอบการตัดสินใจวางแผนการจัดการเรียนการสอน มีการประชุมชี้แจงเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาให้อาจารย์และนักศึกษาอย่างทั่วถึง และเข้าใจตรงกัน จัดกิจกรรมระดมความคิดเห็นให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการดำเนินการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนบนฐานการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การดำเนินโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรม ของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง และเข้าร่วมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและ กิจกรรมส่งเสริมความประพฤติตนเป็นคนดีและกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

หลักความรอบรู้ ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้ และส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิตแก่นักศึกษา มีวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้หลักความเมตตา กรุณา กับนักศึกษาในการแก้ปัญหาให้นักศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ เผยแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย มีความสามารถและทักษะสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนร่วมกับนักศึกษา แนะนำให้นักศึกษาจัดกิจกรรมการรักษาสาธารณสมบัติของมหาวิทยาลัย เช่น การดูแลรักษาความสะอาด ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ฝาผนัง และไม่ทำลายสิ่งของในมหาวิทยาลัย ให้นักศึกษาจัดกิจกรรมร่วมกัน เกี่ยวกับ วิธีการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมและสาธารณสมบัติของมหาวิทยาลัย มีการจัดกิจกรรมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดกิจกรรมให้นักศึกษาบันทึกความดีในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และการรักษาสาธารณสมบัติประจำวัน แนะนำ ให้นักศึกษาสำรวจสิ่งแวดล้อมและดูแลสุขภาพแวดล้อม ของมหาวิทยาลัย และ มีการจัดกิจกรรมการติดตามข่าวพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากสื่อมวลชน

หลักความพอประมาณ ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ส่งเสริมให้นักศึกษาทำกิจกรรมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาอย่างพอเพียง ตามความแตกต่างของผู้เรียน มีการใช้อำนาจการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาอย่างพอเพียง ตามความแตกต่างของผู้เรียน จัดทำแผนการจัด การเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนภาพรวมหรือรายบุคคล ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการศึกษา ติดตาม ประเมินผลการใช้ ร่วมกันนิเทศ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตรในการเรียนการสอนหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม มีการ

จัดหาและใช้ทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่การสอนอย่างพอเพียง มีการวางแผน การใช้อุปกรณ์ การเรียนการสอน ก่อนการตัดสินใจในการเลือกซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการจัดหาการวัสดุ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างพอเพียง แนะนำให้นักศึกษามีการ แลกเปลี่ยนแบ่งปัน ของใช้ อุปกรณ์การเรียนแก่เพื่อนนักศึกษา และ ส่งเสริมให้นักศึกษาทำกิจกรรม โดยให้นักศึกษานำสิ่งที่มีอยู่และไม่ได้ใช้ประโยชน์ที่บ้านนำมาแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยราคาปันน้ำใจแก่ เพื่อน ๆ

การนำหลักความพอประมาณมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป สรุปได้ดังนี้

- 1) ควรแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับหลักความพอประมาณในวิชาการศึกษาทั่วไป
- 2) สอดแทรกหลักความพอประมาณกับวิชาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันได้แต่บาง รายวิชาอาจจะไม่เหมาะสม
- 3) การจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมและ ให้เต็มประสิทธิภาพ
- 4) นักศึกษารู้จักออมและการใช้จ่ายที่ไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นและฐานะตน
- 5) ให้การอบรมและให้นักศึกษาตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ทรัพยากรธรรม อย่างรู้คุณค่า รู้จักความพอเพียงแบบมีกินมีใช้อย่างยั่งยืน ให้ยึดหลักตามแนวทางพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการดำเนินชีวิตจะช่วยสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่ตนเองได้
- 6) นำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การกำหนดสาระการสอนในแต่ละคาบ ถ่ายทอดแนวทางการประยุกต์ใช้ให้กับนักศึกษา
- 7) ให้นักศึกษาใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับสถานภาพของตนเอง
- 8) เรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตสามารถสอดแทรกในทุก ๆ รายวิชาได้ การดำเนินชีวิตยึดหลักความพอประมาณจะทำให้ไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่ตามอัตภาพซึ่งเป็น สิ่งที่ควรเน้นกับนักศึกษามาก ๆ ในเรื่องอย่าไปตามกระแสของวัตถุนิยม
- 9) ให้นักศึกษารู้จักทางสายกลาง อาจารย์ผู้สอนต้องปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง
- 10) คณะอาจารย์ผู้สอนต้องทำความเข้าใจอันดีร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมที่ได้รับ ความเห็นชอบและเต็มใจปฏิบัติ และจัดหาอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมไม่ให้เกิดความ ฟุ่มเฟือย
- 11) นักศึกษาสามารถบูรณาการประยุกต์ใช้หลักความพอประมาณในการแก้ไขปัญหา ชีวิตประจำวันได้
- 12) นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองโดยยึดหลักความพอประมาณแล้วประพฤติตนเป็น แบบอย่างให้กับรุ่นน้องและรุ่นต่อ ๆ ไปได้
- 13) นักศึกษาเข้าใจหลักความพอประมาณสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม บริโภคนิยมได้อย่างเหมาะสม
- 14) ทั้งอาจารย์และนักศึกษาควรให้ความร่วมมือกัน ในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้ เกิดประโยชน์สูงสุด

15) นักศึกษามีความพอเพียงในตนเอง รู้จักบริโภคใช้สอยอย่างประมาณตนไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น

16) เนื้อหาการสอนให้ยึดหลักความพอประมาณและการฝึกปฏิบัติไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ซึ่งจะเป็นการยึดเยียดทำให้นักศึกษามีจิตใจที่ต่อต้านไม่ยอมรับ หรือน้อยจนเกินไปจะทำให้ไม่ได้ความรู้อะไร ควรเน้นความสมดุลและความพอเพียงในการดำเนินชีวิต

17) ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดหลักความพอประมาณในทุกรายสัปดาห์ และแนะนำให้นักศึกษาได้รับรู้ถึงคุณค่าและ ประโยชน์ของการยึดหลักความพอประมาณตลอดถึงแนะนำวิธีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

18) ส่งเสริมให้นักศึกษาใช้ทรัพยากรการเรียนทุกอย่างร่วมกันและใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่มาสร้างผลงานการเรียนรู้อย่างประหยัดและคุ้มค่ามากที่สุด

19) อาจารย์ควรปลูกฝังให้นักศึกษา รู้ถึงคุณค่าของการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างประหยัดโดยยึดหลักความพอประมาณ รู้ถึงคุณค่าของเงิน สามารถคิดพิจารณาและตัดสินใจได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ สิ่งไหนควรซื้อหรือไม่ควรซื้ออย่างไร

20) อาจารย์ควรเน้นพฤติกรรมกาดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีแต่โลกของ วัตถุนิยม ถ้าการใช้ชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณแล้วเกิดผลดีต่อชีวิตอย่างไร แต่ถ้าการใช้ชีวิตโดยไม่ยึดหลักความพอประมาณแล้วจะเกิดผลเสียต่อชีวิตอย่างไร เพื่อปรับทัศนคติให้นักศึกษาเห็นถึงคุณค่าถึงหลักความพอประมาณและเน้นการใช้ชีวิตพื้นฐานตามหลักความพอประมาณให้มากที่สุดเพื่อความสุขของชีวิตอย่างยั่งยืน

การนำหลักความมีเหตุผล มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีดังต่อไปนี้

1) อาจารย์ควรสอดแทรกเนื้อหาหลักความมีเหตุผลหรืออาจารย์ควรแนะนำถึงวิธีการประยุกต์หลักความมีเหตุผลในทุกรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2) ในทุกรายวิชาอาจารย์สามารถแทรกหลักความมีเหตุผลให้นักศึกษาได้ เพื่อให้นักศึกษามีหลักการคิดวิเคราะห์ สามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบในชีวิตได้อย่างมีเหตุผลโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวมและเกิดจิตสาธารณะ

3) อาจารย์ควร พัฒนา มคอ.3 และ มคอ.5 ให้สอดคล้องกับ การนำหลักความมีเหตุผลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณ ธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4) อาจารย์ควรแนะนำให้นักศึกษายอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยการนำหลักความมีเหตุผลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

5) การใช้เหตุผลที่จะช่วยให้นักศึกษารู้จักการดำเนิน ชีวิตอย่างมีคุณค่ารู้จักการให้เกียรติตนเองและผู้อื่น ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตเลือกที่จะตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง งามโดยการ ใช้หลักการของความมีเหตุผลเป็นเครื่องดำเนินชีวิต

6) นำหลักความมีเหตุผลหรือการใช้ตรรกะในการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดวิธีการดำเนินงานและการใช้ชีวิตการปฏิบัติอย่างมีเหตุผล

7) ให้นักศึกษามีวิจารณญาณในการใช้ชีวิตประจำวัน ฝึกให้นักศึกษาใช้เหตุผลในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

8) นักศึกษาสามารถหาทางดับทุกข์ได้ หาต้นเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยการนำหลักความมีเหตุผลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการที่ วิชาทั่วไปหรือในรายวิชาอื่น ๆ

9) อาจารย์ควรแนะนำให้นักศึกษาเข้าใจในเรื่องของตรรกะ เหตุผลและยอมรับความแตกต่างทางความคิดและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง

10) อาจารย์ควรฝึกให้นักศึกษารู้จักคิดเป็น คิดวิเคราะห์ได้หรือควรจัดกิจกรรมในลักษณะของการวางเงื่อนไขให้กระทำแล้วให้นักศึกษาสรุปวิเคราะห์ หาความเชื่อมโยงทั้งเรื่องการเรียนการสอนและวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

11) อาจารย์ควรแนะนำ นักศึกษา เรื่องหลักความมี เหตุผลและวิธีการ ประยุกต์ใช้ ความมีเหตุผลที่เหมาะสมกับตนในการดำรงชีวิตประจำวัน

12) อาจารย์ อธิบายถึงสาเหตุของความต้องการที่ทำให้เกิดความไม่พอเพียงให้นักศึกษาเข้าใจแล้วหาข้อจำกัดทุกด้าน เพื่อหาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้จริงในทางปฏิบัติ

13) นักศึกษารู้และเข้าใจถึงประโยชน์และคุณค่า ของ การนำหลักความมีเหตุผลมาประยุกต์ใช้ สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงและนักศึกษสามารถเผยแพร่หรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง ๆ ได้

14) อาจารย์และนักศึกษามีการสังเคราะห์และนำหลักการมีเหตุผลมาปรับใช้ในการเรียนการสอนร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

15) อาจารย์และนักศึกษาร่วมมือกันพิจารณาแผนการจัดการเรียนการสอน จุดเน้นที่เป็นเป้าหมายร่วมกันในการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสิ่งที่นักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนา รวมทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม และร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตกลงร่วมกัน

16) อาจารย์ควรฝึกให้นักศึกษามีทักษะการคิดวิจารณ์ วิจารณ์ ตัดสินสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ถี่ถ้วนและรู้จัก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในการแก้ปัญหา

17) อาจารย์ควรแนะนำให้นักศึกษาเข้าใจความจริงของชีวิต เป้าหมายสูงสุดของชีวิต ต้องการอะไร แก่นแท้ของชีวิตคืออะไร ภาระหน้าที่การเป็นมนุษย์ที่ดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และครอบครัวนั้นเป็นสิ่งสำคัญและควรปฏิบัติตนอย่างไร

18) อาจารย์ควรแนะนำให้นักศึกษาตระหนักถึงผลที่ตามมาของการกระทำต่าง ๆ เมื่อจะกระทำการใด ๆ หรืออ้างเหตุที่จะกระทำใด ๆ ต้องเป็นการกระทำที่สมเหตุสมผลและถูกต้องตามทำนองครองธรรม

19) อาจารย์ควรมีการติดตามพฤติกรรมนักศึกษา มีการตรวจสอบและชี้ให้เห็นถึงความมีเหตุผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมนักศึกษาให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

20) อาจารย์และนักศึกษากำหนดกฎระเบียบข้อบังคับร่วมกันในชั้นเรียนและปฏิบัติได้จริงในการจัดการเรียนการสอน

การนำหลักความมีภูมิคุ้มกัน มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีดังต่อไปนี้

1) อาจารย์ควรสอดแทรกหลักความมีภูมิคุ้มกันในเรื่องวิชาและอธิบายให้ชัดเจนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

2) อาจารย์ควรเลือกหลัก ความมีภูมิคุ้มกัน การให้เหมาะสมกับกลุ่มรายวิชาไม่ต้องให้ครอบคลุมทุกรายวิชาเพราะบางรายวิชาอาจจะทำยากเกินไป

3) การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์สามารถแยกแยะด้วยเหตุผลสิ่งใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ อย่างไร ซึ่งจะเป็นการพัฒนาภูมิปัญญาของนักศึกษาส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีความสุขกับการดำเนินชีวิตตลอดไป

4) การนำหลักการสร้างภูมิคุ้มกันมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อป้องกันปัญหาสร้างแบบอย่างที่ดี เป็นแนวปฏิบัติ เพื่อป้องกันนักศึกษาจากภัยสังคมและพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น

5) อาจารย์ควรสอนให้นักศึกษามีความคิดอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจในการเลือกหรือการกระทำและนักศึกษาสามารถใช้ความคิดวิเคราะห์ พิจารณาก่อนตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนด้วยการมีสติ สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

6) อาจารย์ควรแทรก หลักความมีภูมิคุ้มกัน ในรายวิชาต่าง ๆ เพราะปัจจุบันนักศึกษาคล้อยตามกระแสวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมในทุก ๆ ด้านที่ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกซึ่งนักศึกษาคควรมีแนวคิดที่ทำให้นักศึกษามีภูมิคุ้มกันตนเอง

7) อาจารย์ต้องศึกษาเรื่องภูมิคุ้มกันให้เข้าใจอย่างแท้จริงเพื่ออาจารย์จะได้มีภูมิคุ้มกันทางปัญญาและอารมณ์ สามารถถ่ายทอดให้กับนักศึกษาได้อย่างเข้าใจและชัดเจน นำไปปฏิบัติได้จริงและประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาได้อย่างถูกต้อง

8) อาจารย์ควรจัดกิจกรรมให้นักศึกษาพัฒนาศักยภาพของตนเอง สามารถมีความกล้าหาญและสามารถเรียนรู้ได้อย่างองอาจ เรียกว่ามีภูมิรู้พอรักษาตนได้ ในทางเศรษฐกิจก็ต้องมีหลักถึงภูมิคุ้มกันไม่ฟุ่มเฟือย

9) เมื่ออาจารย์สอน หลักความมีภูมิคุ้มกัน ให้กับนักศึกษาแล้วผลที่ได้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ รู้จักแยกแยะภัยและความปลอดภัยให้ได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้จริงและเป็นแบบอย่างที่ดีกับรุ่นต่อ ๆ ไปได้

10) ผู้สอนและผู้เรียนต้องร่วมมือกันปรับปรุงระบบความคิดวิเคราะห์และจัดกิจกรรมเสริมเรียน การมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

11) ผลจากการที่อาจารย์สอน หลักความมีภูมิคุ้มกัน ให้กับนักศึกษาควรส่งผลให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตรที่เอื้ออาทรดูแลซึ่งกันและกันระหว่างอาจารย์-ศิษย์ เพื่อน-เพื่อนและรุ่นพี่-รุ่นน้อง ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยจิตที่เมตตาปรารถนาดีและมีความจริงใจต่อกัน

12) นักศึกษาที่มีภูมิคุ้มกันตนเองต้องใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท อาทิ การจัดสรรเงินเพื่อใช้จ่าย ต้องให้เพียงพอ มีเหตุผลในการซื้อและคงเหลือเมื่อเกิดเหตุไม่คาดฝัน

13) นักศึกษาที่มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมจะช่วยส่งผลให้มีภูมิคุ้มกันทางความคิดและเกิดปัญญา เชื่อมั่นในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงทางจิตใจ มีบุคลิกภาพดี กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม อยู่ในสังคมได้อย่างองอาจ และสามารถ ทำภาระกิจต่าง ๆ ด้วยปัญญาให้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ สามารถวิเคราะห์แยกแยะความถูกต้อง มีความเคารพตัวเองและเคารพผู้อื่น เชื่อตรงต่อตัวเองและสังคม

14) อาจารย์ควรเน้นกระบวนการเสริมสร้างกรอบแนวคิดในการใช้เหตุผลเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตในสังคมในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

การนำหลักความรอบรู้มาประยุกต์ใช้ในเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีดังต่อไปนี้

1) อาจารย์ควรสอนสอดแทรกหลักความรอบรู้ในทุกรายวิชาไม่เฉพาะแต่หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป

2) เน้นการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้นักศึกษาแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาระเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้โดยตรงและในส่วนที่เกี่ยวข้อง

3) อาจารย์ต้องสร้างศรัทธาให้นักศึกษาโดยการเป็นผู้มีภูมิ ความรู้ทางวิชาการอย่างถูกต้องเพื่อสามารถสอนสอดแทรกหลักความรอบรู้ในรายวิชาที่ตนเองสอนได้อย่างมั่นใจและประสบผลสำเร็จ

4) อาจารย์ควรฝึกให้นักศึกษาระวังการพูด การทำ และการคิด ระวังระวังในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การเปิดปิดแอร์ เปิดปิดไฟ เป็นต้น เพื่อเป็นการฝึกสติในการกระทำในทุก ๆ เรื่องอย่างระวังระวัง ส่งผลให้การพูด การทำ การคิด และการตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

5) อาจารย์ต้องวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาของรายวิชาทั้งหมดเพื่อจัดเรียงเนื้อหาให้สอดคล้องกับการสอนสอดแทรก หลักความรอบรู้ สามารถถ่ายทอดให้นักศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและทำให้นักศึกษามีความรอบรู้ มีความเข้าใจ มีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตที่เหมาะสม ตลอดทั้งมีหลักการในการรับมือหรือมีภูมิคุ้มกันเมื่อประสบปัญหาชีวิต

6) อาจารย์และนักศึกษาปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้และการนำข้อมูลมาช่วยในการเรียนอย่างเหมาะสม จะส่งผลให้นักศึกษามีความพร้อมทั้งทางวิชาการและความรู้รอบตัว สามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) อาจารย์ควรบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการที่แบบกาย ทัน สมัย เท่าทันเหตุการณ์ปัจจุบัน / อนาคต เพื่อให้นักศึกษารู้สึกว่าไม่ได้รับรู้ในสิ่งที่เชยโบราณ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวนักศึกษาที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

8) หลักความรอบรู้จะช่วยให้ นักศึกษาสามารถประยุกต์ความรู้ในห้องเรียน ในการทำงานได้ดีขึ้น และเป็นบุคคลที่ต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้นการชวนหาความรู้ตลอดจนเข้าถึงแหล่งข้อมูลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษา

9) อาจารย์ควรจัดสถานการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาโดยมีกิจกรรมในการนำความรู้ทั่วไปตามเนื้อหาวิชาหรือเหตุการณ์สังคมปัจจุบันมาวิเคราะห์ในห้องเรียน เพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักคิด

วิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตและส่งเสริมให้นักศึกษารักการเรียนรู้ ในเรื่องต่าง ๆ อย่างรอบด้าน สามารถมีวิจารณญาณในการคิด การตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

10) อาจารย์ควรสอนสอดแทรกหลักความรอบรู้ให้นักศึกษา ฝึกให้นักศึกษาเข้าใจชีวิต เข้าใจสังคมปัจจุบัน เน้นการรู้เท่าทันข่าวสาร ฝึกทักษะการเลือกสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์และเกิดคุณค่า ในการดำรงชีวิตสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การนำหลักคุณธรรมจริยธรรม มาประยุกต์ใช้ในเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีดังต่อไปนี้

1) อาจารย์ควรเน้นเรื่องหลักคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชาการศึกษาทั่วไปและวิชาอื่น ๆ และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมจริยธรรม สามารถมาประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อให้ทำให้นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

2) เมื่อนักศึกษามีความรู้พื้นฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพของชาติให้มีคุณภาพ ซึ่งอาจเน้นการศึกษาตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ที่นักศึกษาเคารพนับถือ หรือหลักปรัชญาชีวิตที่นักศึกษานำมาใช้ โดยการจัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาจิตใจ ฝึกให้รู้จักแยกแยะเลือกสรร สิ่งใดที่ควรปฏิบัติ สิ่งใดที่ไม่ควรปฏิบัติ และนักศึกษสามารถบูรณาการหลักคุณธรรมในศาสนานั้น ๆ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) อาจารย์ต้องเป็นผู้ตรงต่อเวลา มีเมตตาต่อนักศึกษาอย่างเท่าเทียม และมีการวัดผลการเรียนตัดเกรดอย่างมีธรรมาภิบาลในจิตใจ

4) อาจารย์สอนสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นวิถีชีวิตของนักศึกษาและมีการประเมินผลโดยอาจารย์ ไม่ใช่ลักษณะการสอนหรือบอกเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

5) อาจารย์ชี้ให้เห็นเหตุแห่งโทษของพฤติกรรมที่ไร้คุณธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษาของเหตุการณ์สังคมที่เกิดขึ้นจริงให้นักศึกษาได้เห็นภาพชัดเจน

6) อาจารย์มีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามสถานการณ์และประสบการณ์จริงของการดำเนินชีวิต เน้นกระบวนการฝึกการใช้คุณธรรมจริยธรรมในทุกสถานการณ์อย่างรอบด้าน นักศึกษาสามารถนำหลักการดังกล่าวไปใช้แก้ปัญหาชีวิตและวางแผนจัดการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

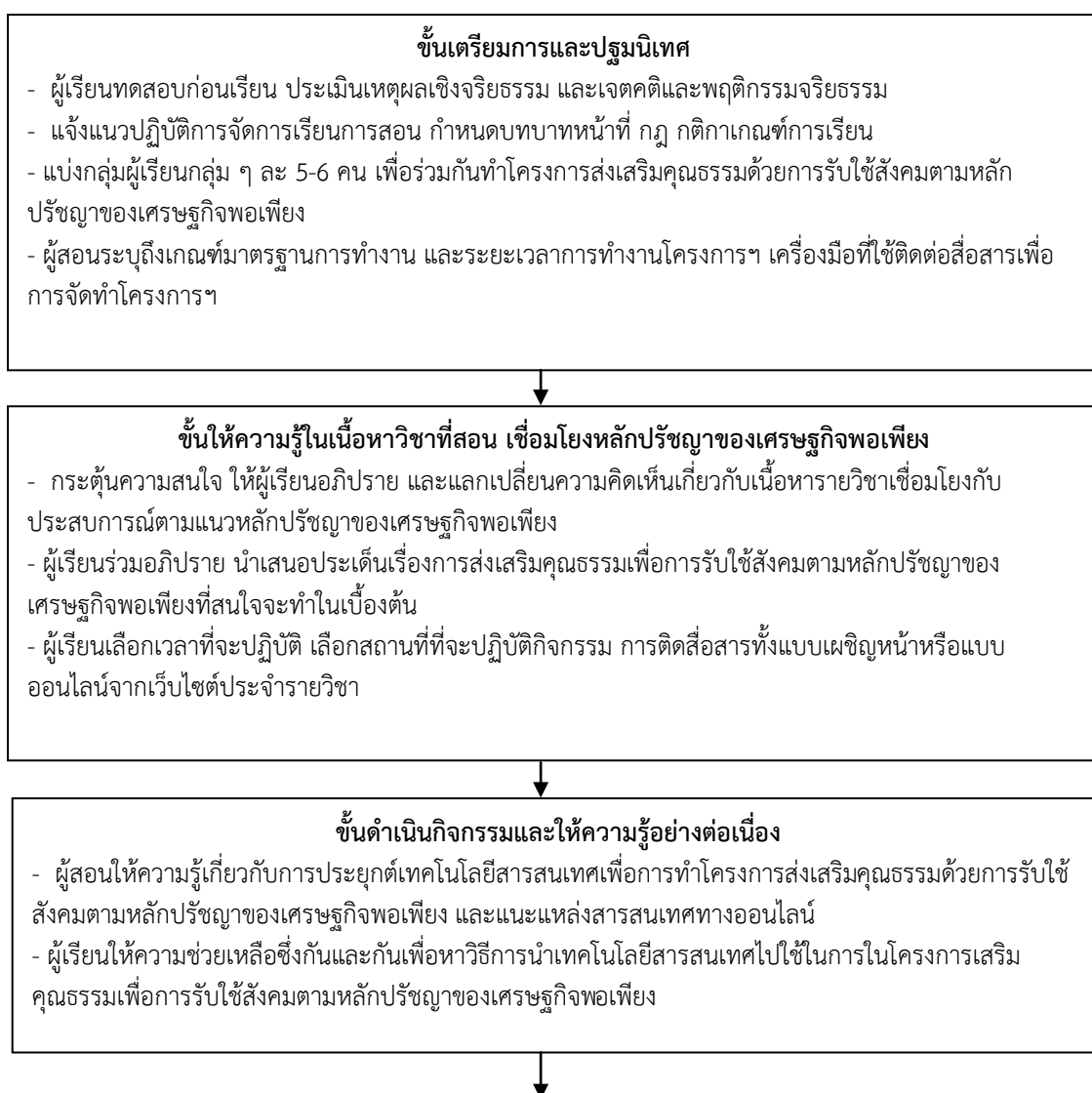
7) อาจารย์ควรปลูกฝังหลักคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอในรายวิชาหมวดศึกษาทั่วไปหรือทุกรายวิชาเพื่อให้นักศึกษาเกิดการซึ่งซบ เห็นความสำคัญของหลักคุณธรรมจริยธรรม มีจิตกำเนิดและการปฏิบัติตนสร้างคุณค่าความดีงาม สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม สามารถพึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือสังคม มีวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์และสุจริต

8) หลักคุณธรรมจริยธรรมจะทำให้นักศึกษาเป็นคนดี มีวินัย น่าเชื่อถือ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ เมื่อได้รับการปลูกฝังตั้งแต่หมวดวิชาการศึกษาทั่วไปจนถึงหมวดวิชาเฉพาะนั้น จะหลอมให้นักศึกษาอยากทำตามจรรยาบรรณวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและไม่อ่อนไหวตามผลประโยชน์

9) นักศึกษาสามารถนำกฎระเบียบข้อบังคับในห้องเรียนมาปฏิบัติได้จริง อาจารย์มีการอบรมกระตุ้นให้มีความเข้าใจเรื่องการค้าลอกผลงานอย่างเคร่งครัด ฝึกฝนพัฒนาทักษะคุณธรรมจริยธรรมให้ปฏิบัติติดตามนักศึกษาอย่างต่อเนื่องจริงจัง

10) อาจารย์ควรนำหลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนาที่นักศึกษาเคารพนับถือมาสอนสอดแทรกเพื่อส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรมในห้องเรียนสามารถนำมาใช้อย่างแท้จริง และควรมีการทำโครงการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมาใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าสามารถยกระดับจิตใจของนักศึกษาให้มีคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้นเป็นลำดับ

ในการจัดการเรียนการสอน คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์เหตุผลเชิงจริยธรรม และความคิดเห็นและพฤติกรรมจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ในสัปดาห์ที่ 12 ตามแผนภาพที่ 5.1 ดังนี้

ภาพที่ 5.1 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

2. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มทดลอง

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของกลุ่มทดลอง หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.14 มีค่าสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนทดลองในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.45 โดยจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นคะแนนพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองอยู่ในเกณฑ์ 0.00 – 47.50 เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ยร้อยละคะแนนพัฒนาการของกลุ่ม ทดลองเท่ากับ 11.73

ภาพรวมเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองพบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลเชิงจริยธรรมขึ้น 4 เมื่อทำการประเมินหลัง การทดลองเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 เมื่อแยกเป็นรายด้าน ทุกด้านมีระดับเหตุผลเชิง จริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 สามารถเรียงลำดับเหตุผลเชิงจริยธรรมจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความ สามัคคี ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัย ยในตนเอง และด้านความอดทน เมื่อทำการเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ในการทดสอบพบว่าโดยภาพและในแต่ละด้านรวมมีค่า (2 – tailed) น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนและหลัง การทดลองมีความแตกต่างกันโดยมี พัฒนาการเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นทั้งในภาพรวมและทุกด้าน

ภาพรวมเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมก่อนการทดลองของ กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่ม ทดลองอยู่ในระดับปานกลาง เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมหลังการทดลองอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาด้านเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมพบว่าหลังการทดลองเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด เมื่อทำการเปรียบเทียบเจต คติและพฤติกรรมจริยธรรม ก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้ระดับ ความเชื่อมั่น 95 % ในการทดสอบพบว่าโดยภาพและในแต่ละด้านรวมมีค่า (2 – tailed) น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรม ก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันโดยมี เจต คติและพฤติกรรมจริยธรรมสูงขึ้นทั้งในภาพรวมและทุกด้าน

3 การเปรียบเทียบ ผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูร ณาการคุณธรรมจริยธรรมตาม แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนดุสิต

เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ ทดสอบค่าที (t-test) ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ผลการทดสอบกลุ่ม ตัวอย่างพบว่า มีค่า Sig. น้อย กว่า .05 (Sig. = 0.00) แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมมีความ แตกต่างกัน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มทดลอง ($\bar{X}$ = 18.07) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 10.40) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ กลุ่มทดลอง หลังจากเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่ากลุ่มควบคุม

เมื่อเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยภาพรวม กลุ่มควบคุมมีเหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น 4 ส่วนกลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 5 เมื่อแยกเป็นรายด้าน เมื่อทำการเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ในการทดสอบพบว่าโดยภาพและในแต่ละด้าน รวมมีค่า (2 - tailed) น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลอง มีพัฒนาการเหตุผลเชิงจริยธรรม มากกว่ากลุ่มควบคุมทั้งภาพรวม และทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรม ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ภาพรวมกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มควบคุม เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาด้านเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมจริยธรรมพบว่า กลุ่มทดลองเจตคติที่มีต่อ พฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก แต่กลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนพฤติกรรมจริยธรรม กลุ่มทดลอง อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด และกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการ เปรียบเทียบเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรม กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ในการทดสอบพบว่าโดยภาพและในแต่ละด้านรวมมีค่า (2 - tailed) น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันโดยกลุ่มทดลองมีเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งในภาพรวม และทุกด้าน

อภิปรายผล

1. การบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ตามความคิดเห็น ของอาจารย์ผู้สอน โดย ภาพรวม ความคิดเห็นการบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมาก ไปน้อยได้ดังนี้ หลักความมีภูมิคุ้มกัน หลักความมีเหตุผล หลักความรอบรู้ และหลักความ พอประมาณ จึงกล่าวได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์จัดการเรียน การสอนแบบบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของธวัชชัย เฟ็งพิณิจ และ คณะ (2556) ที่กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำเนินชีวิตและการ ปฏิบัติตน เพื่อให้ก้าวทันและดำรงอยู่ได้ในโลกาภิวัตน์ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและ ภายนอก เป็นประโยชน์ต่อทุก คนทุกระดับ ไม่ว่าจะนำไปประยุกต์ในระดับใดก็สามารถนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม

เมื่อพิจารณาหลักการต่างๆ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนมี แนวทางที่ควรนำมาใช้ได้ดังนี้ หลักความมีภูมิคุ้มกัน ต้องส่งเสริมให้นักศึกษาขยันเรียนเป็นประจำและ ตั้งใจเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเป็นแรง กำหนดแนวปฏิบัติ ข้อตกลง กฎ ระเบียบร่วมกันของ นักศึกษาเพื่อจัดการเรียนการสอนให้ได้ประสิทธิผล มีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบ หลัก

ความมีเหตุผล อาจารย์และนักศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และนักศึกษาร่วมจัดทำโครงการ หลักความรอบรู้ มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้และส่งเสริมทักษะ การดำรงชีวิตแก่นักศึกษา ให้แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เผยแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน สุดท้ายหลักความพอประมาณ ส่งเสริมให้นักศึกษาทำกิจกรรมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการ เรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมนักศึกษาทำกิจกรรมอย่างพอเพียงตามความแตกต่างของ ผู้เรียน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกัลยา ศรกล้า และธิดารัตน์ คณิงเพียร (2551) ที่พบว่าแนวทาง ดังกล่าวสามารถถ่ายทอดผ่านวิธีการสอนโดยอาจารย์ผู้สอนเป็นแบบอย่าง การยกตัวอย่าง สถานการณ์ การแนะนำระหว่างการเรียนการสอน ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาหรือส่งเสริมให้ สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาบัณฑิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มี คุณภาพต่อไป

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมี 10 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการและปฐมนิเทศ ขั้นให้ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน เชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นดำเนินกิจกรรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง ขั้นการ รวบรวม ประมวลข้อมูล และความองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นแจกแจง เตรียมโครงการฯ และจัดทำ ร่างโครงการฯ ขั้นดำเนินการโครงการส่งเสริมคุณธรรมด้วยการรับใช้สังคมตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ขั้นทบทวนความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ ขั้นการสรุปประเมินผลโครงการฯ และ เขียนรายงาน ขั้นการนำเสนอโครงการฯ และวิพากษ์ และขั้นสรุปผลการดำเนินการ กระบวนการ ดังกล่าวสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณธรรมจริยธรรมซึ่งประกอบด้วยเหตุผลเชิง จริยธรรม และเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมของผู้เรียนได้ กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับกระบวนการของพนมพร เผ่าเจริญ และคณะ (2553) ที่ได้ ระบุกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องมีพื้นฐาน 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างคณะทำงานหรือทีมงาน 2) การอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติ 3) การปฏิบัติการ 4) การ ติดตาม การกำกับผลการดำเนินงาน และ 5) การนำเสนอผลงาน นอกจากนี้ในกระบวนการดังกล่าว ต้องมีกระบวนการที่ต้องมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัยได้แก่ ด้านหลักสูตร กระบวนการ เรียนรู้ ระบบการเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การสนับสนุน ความ ร่วมมือ เครือข่าย แหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร และบรรยากาศ (ฐาปนีย์ พลิชษฐ์เนาวกุล และพรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์, 2551)

2. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สามารถพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาตั้งแต่จะพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้น น้อย ละ 11.73 ผลการทดสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนและกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ ณ พิบูล (2552) ที่ได้ศึกษาการ ใช้ชุดการสอนกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วพบว่าผลการทดลอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ในด้านคุณธรรมจริยธรรมก็ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งเหตุผลเชิงจริยธรรมรวมถึง เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมได้สอดคล้องกับพนมพร เผ่าเจริญ และคณะที่ได้พัฒนากระบวนการ

เสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พบว่าเจตคติต่อการใช้กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังการใช้สูงกว่าก่อนใช้ และสอดคล้องกับแนวคิด ของจินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และคณะ (2553) ที่พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิ ภาพสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมได้ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาจริยธรรมองค์รวมทั้ง 3 ด้านคือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา รวมทั้งได้รับการฝึกทำโครงการฯ สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีให้สูงขึ้นอย่างเด่นชัด นอกจากนี้ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ใช้หลักความมีเหตุผลให้นักศึกษาได้จัดทำโครงการส่งเสริม คุณธรรม ด้วยการรับใช้สังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับแนวคิดการใช้โครงการรับใช้สังคมของ ขวาลา เวชยันต์ (2544) ที่ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการรับใช้สังคม เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรื่องที่จะศึกษาด้วยตนเอง โดยการกำหนดประเด็นปัญหาขึ้นมาตามความสนใจ แล้วใช้กระบวนการแก้ปัญหาใช้ในการศึกษาหาความรู้ตามวิธีการของตนจนบรรลุความสำเร็จ จึงกล่าวได้ว่าการจัดการ เรียนการสอน ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงต้องอาศัยหลักความมีภูมิคุ้มกัน มีวิธีการจูงใจที่หลากหลาย กำหนดแนวปฏิบัติ กติการ่วมกัน หลักความมีเหตุผล เมื่อ นักศึกษาจัดทำโครงการ อาจารย์และนักศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หลักความรอบรู้ มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้และส่งเสริมทักษะการดำรงชีวิต เผยแพร่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน และหลักความพอประมาณ ส่งเสริมให้นักศึกษาทำกิจกรรมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมการทำกิจกรรมอย่างพอเพียงตามความแตกต่างของผู้เรียน

3. คุณธรรม จริยธรรมในที่นี่ประกอบด้วยเหตุผลเชิงจริยธรรมและเจตคติและพฤติกรรม จริยธรรม โดยเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนทดลองภาพรวมกลุ่ม ทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้น 4 คือ ขั้นยึดถืออำนาจของกฎหมาย เมื่อทำการประเมินหลังการทดลองเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นเหตุผลเชิง จริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 คือ ขั้นยึดหลักสัญญาประชาคม ยึดหลักความถูกต้อง สามารถเรียงลำดับ เหตุผลเชิงจริยธรรมจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความสามัคคี ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความ รับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง และด้านความอดทน จะเห็นว่า หลังเรียน กลุ่มทดลองมี เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นจนถึงขั้นที่ 5 ในทุกด้าน อาจเนื่องจากคุณธรรมในด้าน ความสามัคคี ความ ซื่อสัตย์ เป็นประเด็นปัญหาที่สังคมไทยประสบปัญหาวิกฤตเป็นอย่างมากในปัจจุบัน จากข่าวการเมือง ที่มีการทำรัฐประหารโดยทหารและรณรงค์ให้มีการสลายสี่เสือ ให้มีคว ามสามัคคีในประเทศชาติ งด การชุมนุมประท้วงของกลุ่มต่างๆ รณรงค์ปราบปราม คอร์รัปชันในวงการต่างๆ กลุ่มทดลองจึงมองว่า ตนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านดังกล่าวสูงกว่าบุคคลที่สร้างความเดือดร้อนแก่คนอื่น สอดคล้องกับ การศึกษาของ นางลักษณ์ วิรัชชัย ชยุตม์ ภิรมย์สมบัติ และศศิ มาจ ณ วิเชียร (2551) ที่ได้ทำการ วิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมพบว่า สภาพคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคมไทย ตามตัวบ่งชี้ กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มในการประเมินระดับคุณธรรมของตนเองสูงกว่าระดับคุณธรรม ของเพื่อนร่วมอาชีพและเพื่อนร่วมชาติ เพราะกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าตนเองอยู่ในสังคมที่ไม่ดี เพราะการ ได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่กล่าวถึง การชุมนุมประท้วงของกลุ่มสี่เสือที่มีความคิดเห็นต่างทาง การเมือง การได้รับความเดือดร้อนจากความขัดแย้งในกรณีต่างๆ ในปัญหาภาคใต้ ที่ต้องการแบ่งแยก

ดินแดน ปัญหาการประทุงก่อความไม่สงบใน เขตเมือง ของกลุ่มที่มีความคิดเห็นต่างทางการเมือง ความไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลหลายระดับ นอกจากนี้กลุ่มทดลองเกิดความไม่แน่ใจในระดับคุณธรรมของ ผู้อื่นว่าจะดีกว่าตนหรือไม่ ซึ่งสืบเนื่องจากการรับรู้ข่าวสาร และการประเมินตนเองเปรียบเทียบกับ ผู้อื่น โดยมองว่าการที่ตนเองไม่ทำแต่มีคนอื่นทำ นั้นหมายความว่าผู้อื่นนั้นน่าจะไม่ดีหรือไม่ดีคุณธรรม เท่าเทียมกับตนเองจึงทำให้กลุ่มทดลองมองว่าคนอื่นๆ ในสังคมไม่น่าไว้วางใจ ส่วนเจตคติและพฤติกรรม จริยธรรม ผลการวิเคราะห์ ภาพรวมเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมก่อนการทดลองของ กลุ่มทดลอง อยู่ในระดับ ปานกลาง เจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมหลัง การทดลองอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นการ พัฒนาด้านจิตใจและพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมเรียนรู้และร่วมกันแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาทางสังคม และปัญหาเกี่ยวกับการประทุงที่ถูกต้องและต้งาม เป็นการสอนให้บุคคล เกิดความกระจำ ในค่านิยมของตนเองและส สามารถพัฒนาค่านิยมของตนให้สอดคล้อง กับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมได้ จะเป็นการพัฒนาที่เริ่มจากภายในออกสู่ภายนอกมาสู่การปรับพฤติกรรม (จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ และคณะ , 2553) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง จึงพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมจริยธรรมได้ สอดคล้องกับ ข้อค้นพบของจิณห์นิภา ชูใจ (2553) ที่พบว่าระดับการรับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเชิง จริยธรรมของผู้เรียนอยู่ในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมด้วยการรับใช้สังคมตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นที่ปรึกษา คอย อำนวยความสะดวก และติดตาม การดำเนิน กิจกรรมของ ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้สอนจึงต้องเตรียมความพร้อมเป็นต้นแบบให้แก่ นักศึกษา

1.2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพี ยงสามารถนำไปประยุกต์ด้านการทำงานเป็นทีม เนื่องจากต้องทำโครงการส่งเสริมคุณธรรมด้วยการรับใช้สังคม จึงต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในการวางแผนงานการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติ ต้องปลูกฝังเรื่องจิต อาสาด้วย จึงจะดำเนินโครงการให้ประสบผลสำเร็จ

1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริม หรือเปิดโอกาสให้อาจารย์และนักศึกษาได้น้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต การจัดการเรียนและการสอน และสามารถนำ หลักการไปประยุกต์ในวิชาอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ด้าน พยาบาลศาสตร์ เป็นต้น หรือระดับบัณฑิตศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพครูตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง